

ประเมินผลการนำผลงานวิจัยและองค์ความรู้ กรมควบคุมโรค ปี 2557-2559 ไปใช้ประโยชน์

Evaluation of utilization of research and knowledge of the Department of Disease Control, 2014-2016

ปวิตร คตโคตร

Pawit Katakot

ญาณี แสงสง่า

Yanee Sangsanga

อภิชาญ ทองใบ

Apichan Thongbai

กองนวัตกรรมและวิจัย กรมควบคุมโรค

Division of Innovation and Research,

Department of Disease Control

DOI: 10.14456/dcj.2023.18

Received: June 17, 2022 | Revised: December 15, 2022 | Accepted: December 15, 2022

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาภาคตัดขวาง ประเมินผลลัพธ์โดยประยุกต์ใช้โมเดลเชิงตรรกะ เพื่อประเมินสถานการณ์ ปัญหาอุปสรรค และปัจจัยที่มีผลต่อการนำผลงานวิจัยและองค์ความรู้ กรมควบคุมโรค ปี 2557-2559 ไปใช้ประโยชน์ เก็บข้อมูลระหว่างวันที่ 20 สิงหาคม ถึง 6 กันยายน 2561 ใช้แบบสัมภาษณ์กับประชากรที่ศึกษา โดยเลือกแบบเจาะจงกับนักวิจัยหลัก 51 คน และผู้สร้างองค์ความรู้ 102 คน วิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติเชิงพรรณนา และสถิติเชิงอนุมาน ผลการศึกษา พบว่า ผลงานวิจัย 35 เรื่อง มีการนำไปใช้ประโยชน์ ร้อยละ 53.7 ส่วนใหญ่นำไปใช้ประโยชน์เชิงวิชาการ นักวิจัยหลักส่วนใหญ่มีอายุ 50 ปีขึ้นไป การศึกษาระดับปริญญาโท มีประสบการณ์ในงานวิจัย 11-15 ปี ผลงานในอดีต 5-10 เรื่อง ส่วนองค์ความรู้ 95 เรื่อง ส่วนใหญ่เป็นความรู้แบบนามธรรม ร้อยละ 55.4 มีการนำไปใช้ประโยชน์ภายในองค์กร ผู้สร้างองค์ความรู้ส่วนใหญ่มีอายุ 50 ปีขึ้นไป การศึกษาปริญญาตรี มีประสบการณ์น้อยกว่า 5 ปี ผลงานในอดีตน้อยกว่า 5 เรื่อง ส่วนความสัมพันธ์กับการนำไปใช้ประโยชน์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ผลงานวิจัย ได้แก่ ระดับตำแหน่งทางวิชาการ และการวางแผน ส่วนองค์ความรู้ ได้แก่ ประสบการณ์การสร้างองค์ความรู้ ผลงานในอดีต แรงจูงใจในการพัฒนาตนเองและการวางแผน กรมควบคุมโรค ยังขาดการสนับสนุนการนำเสนอผลงานในต่างประเทศ ผู้รับผิดชอบมีการเปลี่ยนแปลง องค์กรควรมีพี่เลี้ยงที่มีประสบการณ์ให้คำปรึกษา คำแนะนำ แก่บุคลากรใหม่หรือทำงานร่วมกัน อีกทั้งควรสนับสนุนให้มีการนำผลงานไปกำหนดมาตรการ แนวทาง หรือนโยบายในการแก้ไขปัญหาการป่วย การตายของประชาชน บทความนี้ได้เพิ่มข้อมูลจากปี 2563 โดยเปรียบเทียบสถานการณ์ผลงานวิจัยกับองค์ความรู้ และศึกษาความสัมพันธ์ในการนำไปใช้ประโยชน์

ติดต่อผู้พิมพ์ : ปวิตร คตโคตร
อีเมล : pawit2004@yahoo.com

Abstract

This research was a cross-sectional study which applied the logic model to evaluate research and knowledge utilization in the years 2014–2016 for the Department of Disease Control (DDC), Thailand. The objectives were to evaluate the situation problems and factors affecting research and knowledge utilization of DDC from August 20th, 2018 to September 6th, 2018. By purposive sampling, 51 principal investigators (PI) and 102 knowledge creators were recruited and interviewed using a questionnaire. Descriptive statistics and inferential statistics were used for data analysis. The results reveal that 35 research studies were used or applied further and 53.7% of them were used in academic purposes. Regarding the characteristics of PIs, most of them were 50 years and above, have master's degree, had working experience in DDC 11–15 years and had 5–10 articles in the past. For 95 knowledge articles, most of them were abstract or tacit knowledge, 55.4% of them were used within the organizations such as human resource section. Characteristics of the knowledge creators, they were 50 years and above, have bachelor's degree and had less than 5 articles in the past. Factors related to the utilization of research studies at the 95% statistically significance were namely academic position level and utilization plan, and factor associated with utilization of knowledges were reported as experiences for building knowledge, reports in the past, motivation of self-development, and utilization's plan. In addition to supporting academic papers, DDC lacks the support for academic presentation abroad. Changing often the person responsible, DDC should encourage mentors who have substantial academic experience to advise and suggest new officers to do work together, as well as support and encourage academic work utilization into regulations, guidelines, and policies for solving the problems regarding illness and mortality of people in the country.

Correspondence: Pawit Katakot

E-mail: pawit2004@yahoo.com

คำสำคัญ

ประเมินผล, การนำผลงานวิจัยไปใช้ประโยชน์,
การนำองค์ความรู้ไปใช้ประโยชน์
กรมควบคุมโรค, วิจัยประเมินผล

Keywords

evaluation, research utilization,
knowledge utilization,
Department of Disease Control, evaluation research

บทนำ

กรมควบคุมโรค เป็นหนึ่งในหน่วยงานราชการที่มีความสำคัญต่อการพัฒนาสุขภาพของประชาชนที่มุ่งเน้นการเป็นผู้นำด้านวิชาการและเทคโนโลยีการป้องกันควบคุมโรค และภัยสุขภาพของประเทศและระดับนานาชาติ มีพันธกิจในการดำเนินงานวิจัย พัฒนาองค์ความรู้นวัตกรรมและเทคโนโลยีในการเฝ้าระวัง ป้องกันควบคุมโรค และภัยที่คุกคามสุขภาพของประชาชน

ได้กำหนดการสร้างระบบหรือกลไกในการสังเคราะห์ความรู้ และนำความรู้ไปสู่การปฏิบัติ ตามยุทธศาสตร์ที่ 3 การพัฒนาระบบวิจัย การจัดการความรู้และการพัฒนานวัตกรรม ในยุทธศาสตร์ชาติ ระยะ 20 ปี ด้านการป้องกันควบคุมโรคและภัยสุขภาพ (พ.ศ. 2560–2579) กรมควบคุมโรค⁽¹⁾ จากรายงานประจำปี สถาบันวิจัยจัดการความรู้และมาตรฐานการควบคุมโรค พบว่า ผลการดำเนินงานสร้างผลงานวิจัยและองค์ความรู้

กรมควบคุมโรคปี 2552-2559 มีผลงานวิจัย จำนวน 314 เรื่อง งบประมาณ 250 ล้านบาท เฉลี่ยปีละประมาณ 31 ล้านบาท ส่วนองค์ความรู้ปี 2557-2559 มีจำนวน 324 เรื่อง⁽²⁾ การประเมินคุณค่าผลงานวิจัย กรมควบคุมโรค ระหว่างปี 2550-2552 จำนวน 104 เรื่อง พบว่ามีผลงานวิจัยที่ผ่านเกณฑ์การประเมิน และสามารถนำไปใช้ประโยชน์ในการป้องกันควบคุมโรคอย่างเป็นรูปธรรม จำนวน 3 เรื่อง คิดเป็นร้อยละ 2.9⁽³⁾ ผลการสำรวจการนำผลงานวิจัย ปี 2555-2558 ไปใช้ประโยชน์ของสถาบันวิจัย จัดการความรู้ และมาตรฐานการควบคุม พบว่า มีผลงานวิจัยที่มีการนำไปใช้ประโยชน์ ร้อยละ 70 ส่วนใหญ่เป็นการนำไปใช้ประโยชน์เชิงวิชาการ มีเพียงร้อยละ 1 นำไปใช้ในเชิงนโยบาย ส่วนเชิงสังคม/ชุมชน และเชิงพาณิชย์ไม่มีการนำไปใช้ประโยชน์ ส่วนองค์ความรู้ของกรมควบคุมโรคยังไม่มีการรวบรวมผลการนำไปใช้ประโยชน์ระหว่างปีงบประมาณ 2557-2559 กรมควบคุมโรค มีผลงานวิจัยที่แล้วเสร็จ จำนวน 54 เรื่อง และองค์ความรู้ จำนวน 261 เรื่อง จากหน่วยงานในสังกัด จำนวน 34 หน่วยงาน

จากข้อมูลข้างต้นยังมีผลงานวิจัยประมาณ ร้อยละ 30 และผลงานองค์ความรู้ที่กรมควบคุมโรค ยังไม่มีข้อมูลการนำไปใช้ประโยชน์อย่างเป็นรูปธรรม ข้อมูลอ้างอิงการนำไปใช้ประโยชน์ของผลงานวิจัยของสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมวิทยาศาสตร์ วิจัย และนวัตกรรม (สกสว.) ปี 2556 พบว่า การใช้ประโยชน์ในเชิงนโยบายและวิชาการมีปริมาณน้อยเมื่อเทียบกับด้านอื่น เนื่องจากขั้นตอนในการนำไปใช้เป็นนโยบายใช้เวลานาน การวิจัยส่วนใหญ่มุ่งเน้นจำนวนนักวิจัยและการตีพิมพ์⁽⁴⁾ การศึกษาส่วนช่องว่างของความรู้จากการสังเคราะห์งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับประเด็นพฤติกรรมการทำงานวิจัยที่เป็นเลิศในกลุ่มนักวิจัยที่เป็นผู้ได้รับรางวัล ได้แก่ การเน้นหาคำตอบ แรงจูงใจ และความสำเร็จในการทำวิจัย ส่วนใหญ่เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ ขาดการวิจัยเชิงคุณภาพ⁽⁵⁾

จากการทบทวนบทความทางวิชาการที่เผยแพร่ในวารสารควบคุมโรค ปี 2563 ที่มีวัตถุประสงค์เพื่อ

ประเมินสถานการณ์แนวโน้มการนำผลงานวิจัย กรมควบคุมโรค ปี พ.ศ. 2557-2559 ไปใช้ประโยชน์ จำนวน 54 เรื่อง โดยสัมภาษณ์นักวิจัยหลัก 35 คน องค์ความรู้ที่ได้ พบว่า มีการนำไปใช้ประโยชน์ 35 เรื่อง คิดเป็นร้อยละ 62.9 ส่วนใหญ่มีการนำไปใช้ประโยชน์เชิงวิชาการ ร้อยละ 82.8 ได้แก่ การตีพิมพ์ในวารสารในประเทศ การนำเสนอในเวทีประชุมสัมมนาในประเทศ ส่วนการนำเสนอในต่างประเทศมีเล็กน้อย อีกทั้งส่วนใหญ่เป็นงานวิจัยพื้นฐาน ร้อยละ 37.9 ส่วนการนำไปใช้ประโยชน์เชิงนโยบายมี ร้อยละ 31.4 เป็นงานวิจัยประยุกต์ประเภทวิจัยและพัฒนา ร้อยละ 45.5 นอกจากนี้ยังรายงานข้อมูลคุณลักษณะของนักวิจัยหลักที่พบว่า ส่วนใหญ่เป็นกลุ่มอายุมากกว่า 50 ปี จบการศึกษาระดับปริญญาโท มีประสบการณ์ในการทำโครงการวิจัย (5-10 เรื่อง) และมีประสบการณ์สูงในการทำงานในกรมควบคุมโรค (มากกว่า 20 ปี)⁽⁶⁾ อย่างไรก็ตาม ผลการศึกษาดังกล่าว ยังขาดองค์ความรู้เกี่ยวกับการศึกษาปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ต่อการนำผลงานไปใช้ประโยชน์ เช่น คุณลักษณะของนักวิจัย แรงจูงใจ และการสนับสนุนของหน่วยงาน แนวทางการนำไปใช้ประโยชน์ รวมทั้งยังขาดการเปรียบเทียบกับ การนำผลงานองค์ความรู้โดยเฉพาะความรู้ที่ฝังอยู่ในคน (Tacit Knowledge) ซึ่งเป็นการสนับสนุนให้ดำเนินงานจัดการความรู้ของกรมควบคุมโรคนอกเหนือจากงานวิจัยด้วย

การศึกษารั้วนี้จึงมีวัตถุประสงค์เพื่อหาความสัมพันธ์ที่มีผลต่อการนำผลงานไปใช้ประโยชน์ และเปรียบเทียบผลการนำไปใช้ประโยชน์ระหว่างงานวิจัยและองค์ความรู้ปี 2557-2559 ของกรมควบคุมโรค เพื่อเป็นข้อมูลสำคัญในการวางแผนพัฒนากระบวนการสร้างผลงานวิชาการให้เกิดประโยชน์สูงสุดในการป้องกันควบคุมโรคและภัยสุขภาพ คาดว่าองค์ความรู้จากการศึกษารั้วนี้จะได้อะไรคุณลักษณะของนักวิจัยที่ควรสนับสนุนให้ทุนวิจัย ข้อมูลปัญหาและอุปสรรคในการนำไปใช้ประโยชน์ รวมทั้งข้อมูลการนำไปใช้ประโยชน์ในด้านที่ยังมีปริมาณน้อย ผลการศึกษาที่ได้

จะนำเสนอต่อผู้ที่เกี่ยวข้องในการกำหนดแนวทางในการดำเนินงานที่ใช้ประโยชน์ได้จริง และการพิจารณาสนับสนุนทุนวิจัยให้เหมาะสมกับความสามารถของนักวิจัย ดังนั้น ผู้วิจัยจึงได้สนใจทำวิจัยประเมินผลการนำผลงานวิจัยและองค์ความรู้ กรมควบคุมโรค ปี 2557-2559 ไปใช้ประโยชน์โดยกำหนดกรอบแนวคิดจากโมเดลเชิงตรรกะ (logic model) ในการประเมินผล ได้แก่ กระบวนการผลิตผลผลิต ผลลัพธ์ และผลกระทบ และใช้องค์ประกอบของโมเดลเชิงตรรกะมาใช้เป็นกรอบการประเมินผล ได้แก่ คำถามการประเมิน วัตถุประสงค์การประเมิน ตัวชี้วัด แหล่งข้อมูล เครื่องมือ/วิธีการ การวิเคราะห์ข้อมูล และเกณฑ์การประเมิน มีวัตถุประสงค์เพื่อประเมินสถานการณ์ผลงานวิจัยและองค์ความรู้ที่มีการนำไปใช้ประโยชน์ ศึกษาปัญหาและอุปสรรค รวมทั้งศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการนำผลงานวิจัยและองค์ความรู้ไปใช้ประโยชน์⁽⁷⁾

วัสดุและวิธีการศึกษา

การศึกษานี้เป็นการศึกษาภาคตัดขวาง (cross-sectional study) ประเมินผลลัพธ์ (outcome evaluation)⁽⁶⁾ จากการทำเนิงานวิจัยและองค์ความรู้ของกรมควบคุมโรค ปี 2557-2559 ได้รับรองจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์จากคณะกรรมการจริยธรรมการวิจัย กรมควบคุมโรค หมายเลข: FWA00013622 โดยเก็บข้อมูลระหว่างวันที่ 20 สิงหาคม ถึง 6 กันยายน 2561 เป็นการสัมภาษณ์ประชากรที่ศึกษาทั้งหมด โดยการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) ได้แก่ นักวิจัยหลักจำนวน 51 คน มีผลงานวิจัยที่แล้วเสร็จทั้งหมด จำนวน 54 เรื่อง ผู้สร้างองค์ความรู้ของหน่วยงาน จำนวน 102 คน โดยมีเกณฑ์การคัดอาสาสมัครเข้าร่วมโครงการ ได้แก่ บุคลากรที่ทำเนิงานวิจัยที่เป็นบุคลากรภายในสังกัดกรมควบคุมโรคที่เป็นผู้วิจัยหลักโดยใช้งบประมาณแผ่นดิน หมดรายจ่ายอื่น (วิจัย) หรือเป็นผู้สร้างองค์ความรู้ มีรายงาน/ผลงานวิจัยฉบับสมบูรณ์ ระหว่างปีงบประมาณ 2557-2559 และยินยอมสมัครใจเข้าร่วมโครงการ และเกณฑ์การไม่รับอาสาสมัครเข้าร่วมโครงการ

ได้แก่ มีการลาออก หรือเกษียณอายุราชการ หรือการโอนย้าย หรือการช่วยราชการหน่วยงานอื่น ทั้งนี้ นักวิจัยได้ประสานกับหน่วยงานให้ระบุผู้รับผิดชอบหลักในการให้ข้อมูลองค์ความรู้ก่อนลงพื้นที่เก็บข้อมูล หลังจากผู้ให้ข้อมูลยินยอมที่นักวิจัยจะดำเนินการเก็บข้อมูลลักษณะตัวต่อตัว หรือผู้ให้ข้อมูลดำเนินการด้วยตนเอง โดยใช้แบบสัมภาษณ์ตามกรอบของโมเดลเชิงตรรกะทั้งวัตถุประสงค์การประเมิน ตัวชี้วัด แหล่งข้อมูล /เครื่องมือ/วิธีการในการได้มาซึ่งข้อมูล และการวิเคราะห์ข้อมูล ประกอบด้วย ส่วนที่ 1 ข้อมูลเชิงปริมาณ ได้แก่ ข้อมูลทั่วไปของคุณลักษณะของนักวิจัยหลักและผู้สร้างองค์ความรู้ ประกอบด้วย อายุ เพศ ระดับการศึกษา ตำแหน่ง ตำแหน่งทางบริหาร หน่วยงาน ประสบการณ์การเป็นนักวิจัยหลัก จำนวนผลงานวิจัย และระยะเวลาในการปฏิบัติงานในกรมควบคุมโรค ข้อมูลการนำผลงานวิจัยไปใช้ประโยชน์ ประกอบด้วย ประเภทโครงการวิจัย ระยะเวลาดำเนินการ ปีที่แล้วเสร็จ และผลการนำไปใช้ประโยชน์ในมิติเชิงนโยบาย เชิงวิชาการ เชิงสังคม/ชุมชน และเชิงพาณิชย์ ส่วนที่ 2 ข้อมูลเชิงคุณภาพที่นำไปอธิบายประกอบข้อมูลเชิงปริมาณ ประกอบด้วย ปัญหาอุปสรรค และข้อเสนอแนะในการสนับสนุนการนำผลงานวิจัยไปใช้ประโยชน์

นิยาม

ผลงานวิจัย หมายถึง ผลงานวิจัยที่เสนอของบประมาณหมวดรายจ่ายอื่น ที่ผ่านคณะกรรมการพิจารณางานวิจัยฯ และคณะกรรมการจริยธรรมการวิจัย กรมควบคุมโรค ที่ดำเนินการแล้วเสร็จ และมีรูปแบบรายงานฉบับสมบูรณ์

องค์ความรู้ หมายถึง องค์ความรู้ที่เป็นสิ่งที่สั่งสมมาจากการศึกษาเล่าเรียน การค้นคว้าหรือประสบการณ์ รวมทั้งความสามารถเชิงปฏิบัติและทักษะความเข้าใจ หรือสารสนเทศที่ได้รับมาจากการประสบการณ์ สิ่งที่ได้รับการได้ยิน ได้ฟัง การคิด หรือปฏิบัติองควิชาในแต่ละสาขา⁽⁸⁾ ในการวิจัยครั้งนี้ หมายถึง องค์ความรู้ที่ได้จากหน่วยงานต่างๆ ในสังกัดกรมควบคุมโรคดำเนินการจัดเก็บ ระหว่างปี 2557-

2559 ใน 2 รูปแบบ ได้แก่

1) **ความรู้แบบนามธรรม (Abstract)** หรือความรู้ที่ฝังอยู่ในคน (Tacit Knowledge) เป็นความรู้ที่ได้จากประสบการณ์ พรสวรรค์ หรือสัญชาตญาณของแต่ละบุคคลในสิ่งต่าง ๆ เป็นความรู้ที่ไม่สามารถถ่ายทอดออกมาเป็นคำพูดหรือลายลักษณ์อักษรได้ง่าย เช่น ความรู้ในเรื่องทักษะในการทำงาน งานฝีมือ หรือการคิดวิเคราะห์

2) **ความรู้แบบรูปธรรม (Concrete)** หรือความรู้ที่ชัดเจน (Explicit Knowledge) เป็นความรู้ที่สามารถรวบรวมถ่ายทอดได้โดยผ่านวิธีต่าง ๆ ได้ไม่ยาก เช่น เขียนเป็นสปรูว่าอะไร ไม่รู้อะไร ควรทำอะไร ไม่ควรทำอะไร ในเรื่องนั้น ๆ บางกรณี สามารถแปลงความรู้เป็นคู่มือต่าง ๆ ได้

การนำผลงานไปใช้ประโยชน์ หมายถึง การใช้ประโยชน์ที่กำหนดไว้ตามแผนส่งเสริมการวิจัยและพัฒนา ปี 2560–2564 กรมควบคุมโรค⁽⁹⁾ ที่อ้างอิงจากนิยามการนำผลงานวิจัยไปใช้ประโยชน์ของสำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ (วช.)⁽¹⁰⁾ จำแนกได้ 4 ด้าน ดังนี้

เชิงนโยบาย หมายถึง การนำข้อมูลผลงานวิจัยมาใช้ประกอบการตัดสินใจเชิงนโยบาย หรือเป็นแนวทางในการแก้ไขประเด็นพัฒนาสำคัญ และปัญหาเร่งด่วนในเชิงนโยบายระดับประเทศ ระดับภูมิภาค ระดับจังหวัด ระดับท้องถิ่น หรือระดับหน่วยงาน

เชิงวิชาการ หมายถึง การถูกอ้างอิงบทความวิจัยซึ่งได้รับการตีพิมพ์ในวารสารวิชาการระดับชาติ ที่มีชื่อปรากฏอยู่ในฐานข้อมูลศูนย์ดัชนีการอ้างอิงวารสารไทย (Thai-Journal Citation Index Centre: TCI) หรือประกาศของสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (องค์การมหาชน) หรือการตีพิมพ์ในวารสารวิชาการที่ปรากฏในฐานข้อมูลสากลตามประกาศของสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (องค์การมหาชน) (สมศ.) หรือการเผยแพร่ผลงานวิจัยในที่ประชุมวิชาการ ที่จัดโดยหน่วยงานระดับเขตขึ้นไป เชิงสังคม/ชุมชน หมายถึง การถ่ายทอดความรู้ให้ชุมชน ท้องถิ่น องค์กร หรือการจัดกิจกรรมที่แสดงให้เห็นถึง

การใช้ประโยชน์ และสามารถแสดงผลการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นต่อชุมชน ท้องถิ่นหรือองค์กร

เชิงพาณิชย์ หมายถึง การนำผลงานวิจัยไปพัฒนา หรือปรับปรุงกระบวนการ หรือผลิต และจำหน่าย ในภาคการผลิตและอุตสาหกรรม

ในส่วนขององค์ความรู้ที่นำไปใช้ประโยชน์ หมายรวมถึง การนำไปพัฒนางาน ได้แก่ แก้ปัญหาและข้อติดขัดในการปฏิบัติงานปรับปรุงงานให้ดีขึ้นกว่าเดิม เป็นแหล่งอ้างอิงที่ใช้ในการปฏิบัติงาน ใช้ในการตัดสินใจเพื่อประกอบการกำหนดนโยบาย กำหนดวิธีการทำงาน และมาตรการต่าง ๆ ด้านการป้องกันควบคุมโรคและภัยสุขภาพ และการพัฒนาบุคลากร ได้แก่ นำองค์ความรู้ที่ได้ไปใช้ในการทำงาน และเกิดเป็นองค์ความรู้ใหม่ นำไปถ่ายทอดหรือแลกเปลี่ยนเรียนรู้ เพื่อเพิ่มศักยภาพในการทำงานของบุคลากรหรือขององค์กร⁽¹¹⁾

นักวิจัยหลัก (principal investigators: PI) หมายถึง หัวหน้าโครงการวิจัยที่ได้รับทุนวิจัย หมวดรายจ่ายอื่นจากกรมควบคุมโรคและปฏิบัติงานในหน่วยงานระดับกอง/ศูนย์/กลุ่ม/สำนัก ทั้งส่วนกลางและส่วนภูมิภาค ในสังกัดกรมควบคุมโรค หรือผู้ที่มีชื่อเป็นลำดับแรกที่มีผลงานวิจัย

ผู้สร้างองค์ความรู้ หมายถึง บุคลากรผู้สร้างองค์ความรู้ หรือกลุ่มบุคลากรที่ร่วมสร้างองค์ความรู้ของหน่วยงาน เรียกว่า Knowledge Management team (KM team) และปฏิบัติงานในหน่วยงานระดับกอง/ศูนย์/กลุ่ม/สำนัก ทั้งส่วนกลางและส่วนภูมิภาค ในสังกัดกรมควบคุมโรค ในการศึกษาที่ทีมวิจัยได้ประสานหน่วยงานก่อนดำเนินการเก็บข้อมูลให้ระบุผู้รับผิดชอบหลักหรือผู้แทนในแต่ละผลงาน ที่สามารถให้ข้อมูลตามแบบสัมภาษณ์ได้

วิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณด้วยสถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ จำนวน ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ส่วนข้อมูลคุณภาพ ตรวจสอบความถูกต้องนำไปประกอบข้อมูลเชิงปริมาณ และ สถิติเชิงอนุมาน ได้แก่ Pearson Correlation Coefficient และ Chi-square test

ผลการศึกษา

สถานการณ์การนำผลงานวิจัยและองค์ความรู้ไปใช้ประโยชน์

จำนวนผลงานวิจัยที่ได้รับทุนสนับสนุนจากกรมควบคุมโรค งบประมาณหมวดรายจ่ายอื่น (วิจัย) ปีงบประมาณ พ.ศ. 2557-2559 จำนวน 54 เรื่อง เก็บข้อมูลผลงานวิจัยได้ร้อยละ 64.8 (35 เรื่อง) ส่วนใหญ่พบว่า เป็นผลงานวิจัยประยุกต์ ร้อยละ 57.1

มีการนำไปใช้ประโยชน์ ร้อยละ 53.7 ใช้ประโยชน์เชิงวิชาการ ร้อยละ 82.8 เชิงนโยบาย ร้อยละ 31.4 (นำไปใช้เชิงวิชาการด้วย) และไม่มีการนำไปใช้ประโยชน์ ร้อยละ 17.14 ดังตารางที่ 1 กลุ่มโรคที่มีการนำผลงานวิจัยไปใช้ประโยชน์มากที่สุด ได้แก่ กลุ่มโรคติดต่อทั่วไป กลุ่มโรคที่มีการนำองค์ความรู้ไปใช้ประโยชน์มากที่สุด ได้แก่ ประเด็นเชิงระบบและบูรณาการ ดังตารางที่ 2

212 ตารางที่ 1 ผลงานวิจัยและองค์ความรู้ ปีงบประมาณ พ.ศ. 2557-2559 แยกตามการนำไปใช้ประโยชน์
Table 1 Research report and knowledge in the fiscal year 2014-2016 classified by utilization

ปีที่แล้ว เสร็จ		การนำไปใช้ประโยชน์																									
		เงินนโยบาย*				เชิงวิชาการ				การพัฒนาบุคลากร				ด้านสังคม/ชุมชน				การพัฒนางาน				ไม่ได้ใช้				รวม	
		ผลงานวิจัย		องค์ความรู้		ผลงานวิจัย		องค์ความรู้		ผลงานวิจัย		องค์ความรู้		ผลงานวิจัย		องค์ความรู้		ผลงานวิจัย		องค์ความรู้		ผลงานวิจัย		องค์ความรู้			
N	%	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%
ปี 2557	1	7.1	0	0	9	64.3	1	3.8	0	0	15	7	0	0	16	5	61.	0	0	3	11.5	0	0	0	0	14	26
ปี 2558	4	21.1	0	0	9	47.4	1	4.2	0	0	17	8	70.	0	0	16	7	66.	0	0	3	12.5	2	5	19	24	
ปี 2559	6	28.6	0	0	1	52.4	1	2.9	0	0	21	0	60.	0	0	21	0	60.	0	0	5	14.3	4	0	21	35	

หมายเหตุ : *การนำผลงานวิจัยไปใช้ประโยชน์เงินนโยบาย มีการนำไปใช้ประโยชน์เชิงวิชาการเรื่อง (ผลงานวิจัยที่มีการนำไปใช้ประโยชน์เชิงนโยบาย เป็นส่วนหนึ่งของผลงานวิจัยที่มีการนำไปใช้ประโยชน์เชิงวิชาการ)

หมายเหตุ : การนำผลงานวิจัยไปใช้ประโยชน์เงินนโยบาย ได้แก่ บรรจุในข้อบัญญัติท้องถิ่นในการควบคุมแหล่งเพาะพันธุ์ลูกน้ำยุงลายพาหะนำโรคใช้ เลือดออกขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น บรรจุเป็นนโยบายในการจัดการปัญหาหมอกควันของคณะกรรมการพัฒนาคุณภาพชีวิตระดับอำเภอ (พชอ.) จัดทำ แนวทางการส่งต่อข้อมูลผู้ป่วยโรคติดต่อระหว่างโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลกับโรงพยาบาลในพื้นที่จัดทำคู่มือแนวทางการสื่อสารประชาสัมพันธ์การ รณรงค์ป้องกันควบคุมโรคได้เลือดออกในระดับจังหวัดจัดทำแนวทางการเฝ้าระวังและหาอัตราการติดเชื้อสรีรภาพในพื้นที่ที่เกิดโรคและพื้นที่ท่องเที่ยวเชิง อนุรักษ์ในภาคใต้ จัดทำเกณฑ์รางวัลคุณภาพ พชอ. ระดับประเทศ ผลักดันระบบการคัดกรองผู้ป่วยวัณโรคเข้าสู่นโยบายสำนักงานหลักประกันสุขภาพแห่งชาติ (สปสช.) แนวทางในการเลือกใช้เครื่องมือประเมินโอกาสเสี่ยงต่อการเกิดโรคหัวใจและหลอดเลือดในกลุ่มผู้ป่วยโรคเบาหวานและโรคความดันโลหิตสูง และจัดทำ คู่มือแนวทางระดับปฏิบัติการการบริหารจัดการ/การตรวจคัดกรอง/case management ของวัณโรคและวัณโรคดื้อยา

ตารางที่ 2 ผลงานวิจัยและองค์ความรู้ แยกตามกลุ่มโรคที่นำไปใช้ประโยชน์ประเภทต่าง ๆ

Table 2 Research reports and knowledge classified by disease group

กลุ่มโรค	เชิงนโยบาย*						เชิงวิชาการ						การพัฒนาบุคลากร						ด้านสังคม/ชุมชน						การพัฒนางาน						ไม่ได้ใช้						รวม	
	ผลงานวิจัย		องค์ความรู้		ผลงานวิจัย		องค์ความรู้		ผลงานวิจัย		องค์ความรู้		ผลงานวิจัย		องค์ความรู้		ผลงานวิจัย		องค์ความรู้		ผลงานวิจัย		องค์ความรู้		ผลงานวิจัย		องค์ความรู้		ผลงานวิจัย		องค์ความรู้							
	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%				
กลุ่มโรคติดต่อ	4	19.0	0	0	14	40.0	2	6.7	0	0	11	15.9	11	52.4	2	6.1	0	0	12	19.0	6	17.6	1	1.1	1	1.1	18	16										
						0																																
กลุ่มโรคติดต่อเรื้อรัง	3	14.0	0	0	4	11.0	2	6.7	0	0	15	21.7	3	14.3	3	9.1	0	0	13	20.6	0	0.0	2	2.2	3	19												
						4																																
กลุ่มโรคไม่ติดต่อและปัจจัยเสี่ยง	3	14.0	0	0	3	8.6	0	0	0	0	2	2.9	2	9.5	2	6.1	0	0	2	3.2	1	2.9	2	2.2	4	6												
กลุ่มโรคจากการประกอบอาชีพและสิ่งแวดล้อม	0	0	0	0	1	2.9	0	0	0	0	2	2.9	0	0.0	1	3.0	0	0	5	7.9	0	0.0	0	0	3	5												
ประเด็นเชิงระบบและ	1	4.8	0	0	6	17.0	0	0	0	0	30	43.5	5	23.8	3	9.1	0	0	25	39.7	0	0.0	5	5.6	6	44												
						1																																

จำนวนองค์ความรู้ของหน่วยงานในสังกัดกรมควบคุมโรค ปีงบประมาณ พ.ศ. 2557-2559 จำนวน 261 เรื่อง เก็บข้อมูลองค์ความรู้ได้ร้อยละ 36.4 (95 เรื่อง) ส่วนใหญ่พบว่า เป็นความรู้แบบนามธรรม หรือ

ความรู้ที่ฝังอยู่ในคน ร้อยละ 47.1 ปีที่มีการนำไปใช้ประโยชน์มากที่สุด ได้แก่ ปี 2557 ร้อยละ 100 รองลงมา ปี 2557 ร้อยละ 91.7 และ ปี 2559 ร้อยละ 88.6 ตามลำดับ ดังตารางที่ 3

ตารางที่ 3 องค์ความรู้ปีงบประมาณ พ.ศ. 2557-2559 ที่มีการนำไปใช้ประโยชน์

Table 3 Knowledge for the fiscal year 2014-2016 that has been utilized

ปีที่แล้วเสร็จ	ประเภทความรู้	ไม่มีการนำไปใช้ประโยชน์		มีการนำไปใช้ประโยชน์		รวม	
		N	%	N	%	N	%
ปี 2557	นามธรรม	0	0.0	15	57.7	15	57.7
	รูปธรรม	0	0.0	9	34.6	9	34.6
	ไม่ระบุ	0	0.0	2	7.7	2	7.7
	รวม	0	0.0	26	100.0	26	100.0
ปี 2558	นามธรรม	2	8.3	12	50.0	14	58.3
	รูปธรรม	0	0.0	8	33.3	8	33.3
	ไม่ระบุ	0	0.0	2	8.3	2	8.3
	รวม	2	8.3	22	91.7	24	100
ปี 2559	นามธรรม	2	5.7	9	25.7	11	31.4
	รูปธรรม	2	5.7	18	51.4	20	57.1
	ไม่ระบุ	0	0.0	4	11.4	4	11.4
	รวม	4	11.4	31	88.6	35	100
รวม	นามธรรม	4	4.7	36	42.4	40	47.1
	รูปธรรม	2	2.4	35	41.2	37	43.5
	ไม่ระบุ	0	0.0	8	9.4	8	9.4
	รวม	6	7.1	79	92.9	85	100.0

คุณลักษณะของนักวิจัยและผู้สร้างองค์ความรู้ที่มีการนำผลงานไปใช้ประโยชน์

คุณลักษณะของนักวิจัยที่มีการนำผลงานไปใช้ประโยชน์ ส่วนใหญ่เป็นกลุ่มอายุ 50 ปีขึ้นไป อายุเฉลี่ย 50.6 ปี (SD=8.4 ปี) มีการนำไปใช้ประโยชน์เชิงวิชาการ ร้อยละ 63.6 (21 เรื่อง) เชิงนโยบาย ร้อยละ 27.3 (9 เรื่อง) การศึกษาระดับปริญญาโท ร้อยละ 62.9 ตำแหน่ง นักวิชาการสาธารณสุข ร้อยละ 71.3 ประสบการณ์ในการเป็นนักวิจัยหลัก 11-15 ปี มีผลงานวิจัยในอดีต จำนวน 5-10 เรื่อง และระยะเวลาในการปฏิบัติงาน ในกรมควบคุมโรค มากกว่า 20 ปี

คุณลักษณะของผู้สร้างองค์ความรู้ที่มีการนำไปใช้ประโยชน์ อายุเฉลี่ย 45.0 ปี (SD=9.1 ปี) ส่วนใหญ่

เป็นกลุ่มอายุ 50-59 ปี ร้อยละ 33.7 นำองค์ความรู้ไปใช้ประโยชน์ในการพัฒนางาน ร้อยละ 39.4 เพศหญิง มีการนำไปใช้ประโยชน์มากกว่าเพศชาย ประมาณ 3 เท่า ระดับการศึกษาปริญญาตรี ร้อยละ 48.4 ตำแหน่ง นักวิชาการสาธารณสุข ร้อยละ 54.7 ระดับชำนาญการ ร้อยละ 53.7 หน่วยงานที่มีการนำไปใช้ประโยชน์มากที่สุด ได้แก่ สำนักงานป้องกันควบคุมโรค ร้อยละ 41.1 ประสบการณ์ในการปฏิบัติงาน KM team เฉลี่ย 6.6 ปี มีประสบการณ์ในการสร้างองค์ความรู้ น้อยกว่า 5 ปี ร้อยละ 45.3 มีผลงานในอดีต เฉลี่ย 2 เรื่อง

แนวทางในการนำผลงานไปใช้ประโยชน์

นักวิจัยส่วนใหญ่มีแนวทางในการใช้ประกอบการเลื่อนระดับ ร้อยละ 28.6 รองลงมา มีการนำไปใช้ใน

การพัฒนาศักยภาพตนเอง ร้อยละ 25.7 และการสนองนโยบายผู้บริหาร ร้อยละ 22.9 ตามลำดับ ส่วนผู้สร้างองค์ความรู้มีการนำไปแก้ไขปัญหางาน ร้อยละ 88.4 รองลงมา มีการนำไปใช้พัฒนาศักยภาพตนเอง ร้อยละ 82.4 และมีการสนองนโยบายผู้บริหาร ร้อยละ 60.7 ตามลำดับ ดังตารางที่ 4 และเมื่อแยกเป็นรายกลุ่มโรคพบว่า กลุ่มโรคติดต่อ นักวิจัยส่วนใหญ่มีการนำไปใช้การประกอบการเลื่อนระดับ พัฒนาศักยภาพตนเองและสนองนโยบายผู้บริหาร ร้อยละ 22.2 ผู้สร้างองค์ความรู้มีการนำไปพัฒนาศักยภาพตนเอง ร้อยละ 62.5 กลุ่มโรคติดต่อเรื้อรัง นักวิจัยส่วนใหญ่ใช้ในการประกอบการเลื่อนระดับและพัฒนาศักยภาพตนเอง ร้อยละ 66.7

ผู้สร้างองค์ความรู้มีการนำไปแก้ไขปัญหางาน ร้อยละ 68.4 กลุ่มโรคไม่ติดต่อและปัจจัยเสี่ยง นักวิจัยส่วนใหญ่มีการนำไปพัฒนาศักยภาพตนเองและสนองผู้บริหาร ร้อยละ 50.0 ผู้สร้างองค์ความรู้มีนำไปใช้ในการแก้ไขปัญหางานและสนองนโยบายผู้บริหาร ร้อยละ 66.7 กลุ่มโรคจากการประกอบอาชีพและสิ่งแวดล้อม ผู้สร้างองค์ความรู้นำไปใช้ในการแก้ไขปัญหางาน พัฒนาศักยภาพตนเองและสนองนโยบายผู้บริหาร ร้อยละ 80.0 และประเด็นเชิงระบบและบูรณาการ นักวิจัยส่วนใหญ่นำไปใช้ในการประกอบการเลื่อนระดับ ร้อยละ 66.7 ผู้สร้างองค์ความรู้นำไปใช้ในการแก้ไขปัญหางาน ร้อยละ 68.2 ดังตารางที่ 5

ตารางที่ 4 แนวทางในการนำไปใช้ประโยชน์ของนักวิจัยและผู้สร้างองค์ความรู้ แยกตามปีที่แล้วเสร็จ

Table 4 The benefit of research to the researchers and knowledge creators classified by year completed

ปีที่แล้วเสร็จ	ประกอบการเลื่อนระดับ				แก้ไขปัญหางาน				พัฒนาศักยภาพตนเอง				สนองนโยบายผู้บริหาร				รวม	
	นักวิจัย		ผู้สร้างองค์ความรู้		นักวิจัย		ผู้สร้างองค์ความรู้		นักวิจัย		ผู้สร้างองค์ความรู้		นักวิจัย		ผู้สร้างองค์ความรู้		นักวิจัย	
	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%
ปี 2557	2	22.2	2	4.3	0	–	19	27.5	1	11.1	19	27.9	1	11.1	10	16.4	9	24
ปี 2558	2	18.2	1	2.2	1	9.1	15	21.7	4	36.4	17	25.0	3	27.3	13	21.3	11	20
ปี 2559	6	40	2	4.3	2	13.3	27	39.1	4	26.7	20	29.4	4	26.7	14	23.0	15	27
รวม	10	28.6	5	10.9	3	8.6	61	88.4	9	25.7	56	82.4	8	22.9	37	60.7	35	71

ตารางที่ 5 แนวทางในการนำไปใช้ประโยชน์ของนักวิจัยและผู้สร้างองค์ความรู้ แยกตามกลุ่มโรค

Table 5 The benefit of research to the researchers and knowledge creators classified by disease group

กลุ่มโรค	ประกอบการเลื่อนระดับ				แก้ไขปัญหางาน				พัฒนาศักยภาพตนเอง				สนองนโยบายผู้บริหาร				รวม	
	นักวิจัย		ผู้สร้างองค์ความรู้		นักวิจัย		ผู้สร้างองค์ความรู้		นักวิจัย		ผู้สร้างองค์ความรู้		นักวิจัย		ผู้สร้างองค์ความรู้		นักวิจัย	
	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%
1. กลุ่มโรคติดต่อ	4	22.2	0	0.0	1	5.6	7	43.8	4	22.2	10	62.5	4	22.2	5	31.3	18	16
2. กลุ่มโรคติดต่อเรื้อรัง	2	66.7	3	15.8	0	0.0	13	68.4	2	66.7	11	57.9	0	0.0	7	36.8	3	19
3. กลุ่มโรคไม่ติดต่อและปัจจัยเสี่ยง	0	0.0	0	0.0	0	0.0	4	66.7	1	50.0	3	50.0	1	50.0	4	66.7	2	6

ตารางที่ 5 แนวทางในการนำไปใช้ประโยชน์ของนักวิจัยและผู้สร้างองค์ความรู้ แยกตามกลุ่มโรค (ต่อ)

Table 5 The benefit of research to the researchers and knowledge creators classified by disease group (continued)

กลุ่มโรค	ประกอบการ เลือกระดับ				แก้ไขปัญหางาน				พัฒนาศักยภาพ ตนเอง				สนองนโยบาย ผู้บริหาร				รวม			
	นัก		ผู้สร้าง		นัก		ผู้สร้าง		นัก		ผู้สร้าง		นัก		ผู้สร้าง		นัก		ผู้สร้าง	
	วิจัย		องค์		วิจัย		องค์		วิจัย		องค์		วิจัย		องค์		วิจัย		องค์	
			ความรู้				ความรู้				ความรู้				ความรู้				ความรู้	
	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%
4. กลุ่มโรคจาก การประกอบอาชีพ และสิ่งแวดล้อม	0	0.0	0	0.0	0	0.0	4	80.0	0	0.0	4	80.0	0	0.0	4	80.0	3		5	
5. ประเด็นเชิง ระบบและ บูรณาการ	4	66.7	2	4.5	2	33.3	30	68.2	2	33.3	27	61.4	3	50.0	16	36.4	6		44	
รวม	10	29.4	5	5.6	3	8.8	58	64.4	9	26.5	55	61.1	8	23.5	36	40.0	34		90	

คุณลักษณะที่มีความสัมพันธ์ต่อการนำผลงานไปใช้ประโยชน์

คุณลักษณะที่มีความสัมพันธ์กับการนำผลงานวิจัยไปใช้ประโยชน์ พบว่าระดับทางวิชาการมีความสัมพันธ์กับการนำผลงานไปใช้ประโยชน์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ (p -value=0.014) การวางแผนในการนำผลงานวิจัยไปใช้ประโยชน์มีความสัมพันธ์กับการนำผลงานไปใช้ประโยชน์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ (p -value=0.015) ส่วนความสัมพันธ์กับการนำองค์ความรู้ไปใช้ประโยชน์พบว่าประสบการณ์ในการสร้างองค์ความรู้มีความสัมพันธ์

กับการนำผลงานไปใช้ประโยชน์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ (p -value=0.003) การมีผลงานองค์ความรู้ในอดีตมีความสัมพันธ์กับการนำผลงานไปใช้ประโยชน์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ (p -value<0.00) การวางแผนในการนำไปใช้ประโยชน์มีความสัมพันธ์กับการนำผลงานไปใช้ประโยชน์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ (p -value=0.019) และแรงจูงใจในการพัฒนาตนเองของผู้สร้างองค์ความรู้มีความสัมพันธ์กับการนำผลงานไปใช้ประโยชน์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ (p -value=0.03) ดังตารางที่ 6

ตารางที่ 6 การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ของคุณลักษณะที่มีการนำผลงานไปใช้ประโยชน์

Table 6 Relationship of the characteristics and research utilization

คุณลักษณะ	ผลงานวิจัย (N=35)			องค์ความรู้ (N=71)		
	Pearson Chi-Square			Pearson Chi-Square		
	Value	df	Sig.	Value	df	Sig.
ด้านประชากร						
1. เพศ	0.058	1	0.81	1.550	1	0.213
2. อายุ	8.750	4	0.068	2.571	4	0.632
3. ระดับการศึกษา	4.535	2	0.104	3.048	3	0.384
4. ตำแหน่ง	5.833	4	0.212	0.815	3	0.846
5. ระดับทางวิชาการ	12.564	4	0.014*	6.339	5	0.275
6. หน่วยงาน	0.946	3	0.814	2.099	4	0.718
7. ประสบการณ์ในการเป็นนักวิจัย	5.725	4	0.221	15.749	4	0.003*

ตารางที่ 6 การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ของคุณลักษณะที่มีการนำผลงานไปใช้ประโยชน์ (ต่อ)

Table 6 Relationship of the characteristics and research utilization (continued)

คุณลักษณะ	ผลงานวิจัย (N=35)			องค์ความรู้ (N=71)		
	Pearson Chi-Square			Pearson Chi-Square		
	Value	df	Sig.	Value	df	Sig.
8. ผลงานที่ผ่านมา	2.244	4	0.691	20.982	3	0.000*
9. ระยะเวลาในการปฏิบัติงานที่กรมควบคุมโรค	5.513	4	0.239	6.535	4	0.163
10. การวางแผนในการนำไปใช้ประโยชน์	8.351	2	0.015*	5.475	1	0.019*
ด้านแรงจูงใจและการรับรู้						
1. แรงจูงใจในการเลื่อนระดับ	0.720	1	0.396	0.381	1	0.537
2. แรงจูงใจในการนำไปแก้ปัญหาทางงาน	0.649	1	0.42	1.173	1	0.279
3. แรงจูงใจในการพัฒนาตนเอง	0.512	1	0.474	4.692	1	0.030*
4. แรงจูงใจในการสนองนโยบาย	2.082	1	0.149	4.992	2	0.082
5. การสื่อสารนโยบายสนับสนุนการนำไปใช้ประโยชน์	0.652	1	0.419	0.810	1	0.368
6. การรับรู้วารสารที่มีคุณภาพของไทยในฐานะ TCI	2.328	1	0.127	0.439	1	0.508
ด้านการสนับสนุน						
1. หน่วยงานสนับสนุนงบประมาณในการนำผลงานไปใช้ประโยชน์	0.233	1	0.629	0.015	1	0.903
2. หน่วยงานมีแผนในการสนับสนุนการนำผลงานไปใช้ประโยชน์	3.158	2	0.206	0.412	2	0.814

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

ปัญหาอุปสรรคในการนำผลงานวิจัยและองค์ความรู้ไปใช้ประโยชน์

ด้านการบริหารจัดการ

1. บุคลากร : นักวิจัยขาดความกระตือรือร้นในการตีพิมพ์เผยแพร่ และไม่มีเวลา (3 คน) ขาดความรู้ในการเขียนบทความเพื่อตีพิมพ์ในวารสาร นักวิจัยยังไม่ทราบถึงกระบวนการในการเผยแพร่ หรือวิธีในการเผยแพร่มีขั้นตอนมาก (2 คน) ไม่มีผู้รับผิดชอบงานโดยตรงและมีการสับเปลี่ยนหมุนเวียนในการปฏิบัติงานด้านจัดการความรู้ ขาดบุคลากรที่สามารถใช้เทคโนโลยีในการถ่ายทอดผลงาน ความไม่พร้อมและไม่มีเวลาในการนำผลงานไปใช้ประโยชน์ เนื่องจากภาระงานอื่น และการปฏิบัติงานส่วนใหญ่เป็น On the job training มากกว่าการใช้องค์ความรู้ที่มีการรวบรวมไว้มาใช้ในการปฏิบัติงาน

2. งบประมาณ : การจัดสรรงบประมาณในการนำผลงานไปใช้ประโยชน์ไม่เพียงพอ เช่น งบประมาณในการไปนำเสนอผลงานวิชาการ ทั้งในและต่างประเทศ (5 คน)

ด้านการสนับสนุน

1. หน่วยงานไม่สนับสนุนการนำเสนอแบบ poster presentation ในเวทีประชุม/สัมมนาต่างประเทศ
2. ขาดการวางแผนในการนำไปใช้ประโยชน์ หลังการดำเนินงานแล้วเสร็จ

วิจารณ์

ผลงานวิจัยและองค์ความรู้กรมควบคุมโรคที่นำไปใช้ประโยชน์ในเชิงนโยบายเป็นไปตามยุทธศาสตร์ที่ 1 การพัฒนานโยบาย มาตรการ และบริการด้านการป้องกันควบคุมโรคและภัยสุขภาพตามแผนยุทธศาสตร์ชาติระยะ 20 ปี ด้านการป้องกันควบคุมโรคและภัยสุขภาพ ที่ได้กำหนดวิสัยทัศน์ “ประชาชนได้รับการป้องกันควบคุมโรคและภัยสุขภาพระดับมาตรฐานสากล ภายในปี 2580” ซึ่งมีปริมาณน้อยเมื่อเทียบกับผลงานที่ผลิตได้ (ร้อยละ 20.4) ไม่สอดคล้องกับตัวชี้วัดที่สำคัญและค่าเป้าหมายที่เน้นในการลดอัตราป่วย อัตราตายในโรคที่เป็นปัญหาสำคัญ อาทิ ไม่พบผู้ป่วยโปลิโอ รายใหม่ ผู้เสียชีวิตจากการติดเชื้อเอชไอวีลดลง ลดผู้ป่วย

วันโรค ลดผู้ป่วยโรคมาลาเรีย ลดอัตราการตายโรค หลอดเลือดหัวใจ ลดความชุกของผู้สูบบุหรี่ในประชากรไทย เป็นต้น⁽¹⁾ จากข้อมูลผลการศึกษานี้ พบว่า โครงการวิจัยมากกว่าครึ่งหนึ่งเป็นการดำเนินงานวิจัยในกลุ่มโรคติดต่อทั่วไป (ร้อยละ 52.9) ส่วนโรคไม่ติดต่อเรื้อรังมีเพียงร้อยละ 11.8 ซึ่งกรมควบคุมโรคเน้นการดำเนินงานวิจัยเกี่ยวกับโรคติดต่อมากกว่าโรคไม่ติดต่อ แต่การตายจากโรคไม่ติดต้อมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นและเป็นปัญหาสาธารณสุขที่สำคัญตามข้อมูลรายงานภาระโรคและการบาดเจ็บของประชากรไทยของสำนักงานพัฒนาโยบายสุขภาพระหว่างประเทศ มีการรายงานสาเหตุการตายของประชากรไทย ปี 2557 เป็นโรคไม่ติดต่อในสามอันดับแรกของทั้งเพศชายและเพศหญิง⁽¹²⁾ การนำผลงานวิจัย ปี 2557–2559 กรมควบคุมโรคไปใช้ประโยชน์ พบว่า มีการนำไปใช้เชิงวิชาการและเชิงนโยบาย ส่วนองค์ความรู้เป็นความรู้แบบนามธรรม หรือความรู้ที่ฝังอยู่ในคน มีการนำไปใช้ประโยชน์ภายในองค์กร ได้แก่ การพัฒนาศักยภาพของบุคลากร และนำไปปรับปรุงพัฒนาการปฏิบัติงาน ซึ่งไม่สอดคล้องกับการดำเนินงานระดับประเทศ ตามยุทธศาสตร์การวิจัยและนวัตกรรม 20 ปี (ปี 2560–2580) ที่กำหนดตัวชี้วัดผลงานวิจัยและเทคโนโลยีพร้อมใช้ ที่ถูกนำไปใช้ในการสร้างมูลค่าเชิงพาณิชย์และสังคมมีจำนวนเพิ่มขึ้นไม่น้อยกว่าร้อยละ 50.0⁽¹³⁾

คุณลักษณะนักวิจัยหลักและผู้สร้างองค์ความรู้ (KM team) ที่สามารถนำผลงานวิจัยและองค์ความรู้ไปใช้ประโยชน์ ส่วนใหญ่เป็นกลุ่มที่มีประสบการณ์ในการทำวิจัยและองค์ความรู้ และมีประสบการณ์ในการปฏิบัติงานด้านการป้องกันควบคุมโรคและภัยสุขภาพ รวมทั้งมีระดับปริญญาโทขึ้นไป ซึ่งเป็นผู้ที่มีความรู้ความเข้าใจในการทำโครงการวิจัยเป็นอย่างดี แต่กลุ่มผู้สร้างองค์ความรู้เป็นกลุ่มที่มีอายุน้อยและมีประสบการณ์ในการปฏิบัติงานด้านการจัดการความรู้น้อย เนื่องจากมีการเปลี่ยนแปลงผู้รับผิดชอบทำให้ขาดความต่อเนื่องในการดำเนินงาน ซึ่งผลการศึกษานี้ยังพบว่าจำนวนการสร้างองค์ความรู้ในอดีตมีผลต่อการนำไปใช้ประโยชน์

นั่นคือ กลุ่มที่มีผลงานน้อยกว่า 5 เรื่อง ไม่มีการนำไปใช้ประโยชน์ ซึ่งกลุ่มผู้ที่เกี่ยวข้องในการนำไปใช้ประโยชน์ส่วนใหญ่รับรู้ว่าหน่วยงานมีนโยบายและการสนับสนุน รวมทั้งมีส่วนร่วมในการดำเนินงานของนักวิจัยหรือผู้สร้างองค์ความรู้ สอดคล้องกับการศึกษาของทิพย์สุดา จันทรแจ่มหล้า ที่พบว่า ประสิทธิภาพการทำวิจัยของอาจารย์มหาวิทยาลัยมีผลต่อการนำผลงานวิจัยไปใช้ประโยชน์⁽¹⁴⁾ และการศึกษาของอุดมลักษณ์ บำรุงญาติ พบว่า ระดับการศึกษายังมีความสัมพันธ์กับการนำผลงานวิจัยไปใช้ประโยชน์⁽¹⁵⁾ และสอดคล้องกับการศึกษาของลัดดา พูลเจริญ ที่ได้ศึกษาและให้ข้อมูลการส่งเสริมสนับสนุนการตีพิมพ์ในวารสารและมีข้อเสนอแนะให้หน่วยงานสนับสนุนในการตีพิมพ์ รวมทั้งที่ปรึกษาในการเขียนบทความภาษาต่างประเทศ การหาแหล่งตีพิมพ์เผยแพร่ สนับสนุนงบประมาณ และสร้างแรงจูงใจแก่นักวิจัย⁽¹⁶⁾ ความสำเร็จของการทำวิจัยเกิดจากความร่วมมือของผู้บริหาร ผู้ร่วมวิจัย หน่วยงานวิชาการ รวมทั้งการสร้างทัศนคติที่ดีและถูกต้องในการทำวิจัย เข้าใจกระบวนการวิจัยและปฏิบัติได้ถูกต้อง รวมทั้งความต่อเนื่องในการทำวิจัยด้วย⁽¹⁷⁾

ปัญหาและอุปสรรคในการนำผลงานวิจัยและองค์ความรู้ไปใช้ประโยชน์ พบว่าขาดการสนับสนุนการนำเสนอผลงานในเวทีต่างประเทศ ซึ่งแนวทางของกรมควบคุมโรคได้มอบให้สำนักงานความร่วมมือระหว่างประเทศเป็นหน่วยงานรับผิดชอบการสนับสนุนงบประมาณหมวดรายจ่ายอื่น ซึ่งจะต้องมีการวางแผนล่วงหน้าอย่างน้อย 1 ปี โดยมีการกำหนดเกณฑ์คุณสมบัติและได้รับการพิจารณาจากคณะกรรมการในการนำผลงานวิชาการที่จะนำเสนอในเวทีการประชุมระดับนานาชาติ ดังนั้น นักวิจัยควรวางแผนในการนำเสนอผลงานให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องดำเนินการหรือปรับแนวทางสนับสนุนให้มีการนำผลงานวิชาการไปนำเสนอในต่างประเทศได้ และต่อยอดให้สู่การนำไปใช้ในเชิงนโยบาย สอดคล้องกับการศึกษาของภาคภูมิ ทิพคุณ ที่พบว่าปัจจัยที่ส่งผลบวกต่อการใช้ประโยชน์จากงานวิจัย โดยหน่วยงานภาครัฐ ได้แก่ ความพยายามของนักวิจัย/

หน่วยงานวิจัยในการเผยแพร่ผลงานวิจัยไปสู่การใช้ประโยชน์ในเชิงนโยบาย และความต้องการใช้งานวิจัยของหน่วยงาน⁽¹⁸⁾

คุณลักษณะที่ส่งผลต่อการนำผลงานวิจัยและองค์ความรู้ไปใช้ประโยชน์ พบว่า ระดับทางวิชาการและการวางแผนในการนำไปใช้ประโยชน์ ประสิทธิภาพในการสร้างองค์ความรู้ การมีผลงานที่ผ่านมา และแรงจูงใจในการพัฒนาตนเอง สอดคล้องกับการศึกษาของจรรยาพร ศรีศตลักษณ์ และคณะ ที่พบว่านักวิจัยเน้นการสร้างผลงานวิจัยมากกว่าการนำไปใช้ประโยชน์ที่ขาดการวางแผน เน้นปริมาณมากกว่าการนำไปใช้⁽¹⁹⁾ สอดคล้องกับข้อเสนอแนะทางการส่งเสริมให้ใช้ประโยชน์จากงานวิจัยของปริญญ ชัยกองเกียรติและมาลี คำคงได้เสนอว่าการวางแผนและแรงจูงใจในการพัฒนาตนเองเป็นปัจจัยสำคัญในการนำผลงานไปใช้ประโยชน์⁽¹⁷⁾ เช่นเดียวกับคำแนะนำขององค์การอนามัยโลกที่เน้นการวางแผนการนำไปใช้ประโยชน์ก่อนการดำเนินงานวิจัย⁽²⁰⁾ ในส่วนการนำองค์ความรู้ไปใช้ประโยชน์ที่เน้นการนำไปใช้ประโยชน์ในองค์กรเป็นหลัก สอดคล้องกับการศึกษาของภคิน ไชยช่วย พบว่า ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์ข้อหนึ่ง คือการบูรณาการผลงานวิจัยกับงานประจำที่มีการนำไปใช้ปรับปรุงกระบวนการทำงานภายในองค์กร⁽²¹⁾ ซึ่งการวางแผนเป็นปัจจัยสำคัญในการนำไปใช้ประโยชน์เชิงนโยบายตามที่ Almeida และคณะได้ให้ข้อเสนอแนะในการนำผลงานวิจัยไปใช้ประโยชน์เชิงนโยบายควรวางแผนและดำเนินการศึกษาอย่างถูกต้อง และผลการศึกษามีความน่าเชื่อถือ ที่สำคัญต้องเขียนรายงานการวิจัยที่เข้าใจได้ง่าย เพื่อให้ผู้มีอำนาจตัดสินใจพิจารณา⁽²²⁾

ข้อเสนอแนะ

ด้านการบริหารจัดการ

1. ควรพัฒนาศักยภาพผู้รับผิดชอบงานด้านจัดการความรู้ให้สามารถดำเนินงานได้อย่างมีคุณภาพ และสามารถถ่ายทอดแนวทางการดำเนินงานให้บุคลากรในหน่วยงานๆ เพื่อให้การดำเนินงานมีความต่อเนื่อง

2. กรมควบคุมโรค ควรส่งเสริมและสนับสนุน

ให้บุคลากรที่มีการสร้างผลงานวิชาการที่มีการนำไปใช้ประโยชน์ โดยสนับสนุนงบประมาณในการดำเนินงานและเพิ่มศักยภาพในโครงการขนาดใหญ่หรือข้อเสนอเชิงนโยบาย รวมทั้งการสนับสนุนให้มีระบบพี่เลี้ยงงานวิชาการ โดยเฉพาะงานวิจัยให้แก่บุคลากรใหม่ และผลักดันการสร้างองค์ความรู้และนำไปกำหนดแนวทางการปฏิบัติงานเพื่อแก้ไขปัญหาภายในองค์กร พร้อมทั้งขยายผลนำไปใช้ในหน่วยงานต่างๆ ในสังกัด

ด้านการสนับสนุน

1. ในการดำเนินงานสร้างผลงานวิชาการต่างๆ ควรมีการวางแผนการนำผลงานไปใช้ประโยชน์อย่างเป็นรูปธรรม ตั้งแต่เริ่มกระบวนการเขียนโครงการ เพื่อให้ผู้สนับสนุนงบประมาณพิจารณาคุณค่าและประโยชน์ที่คาดว่าจะเกิดขึ้นในการพัฒนางานหรือแก้ไขปัญหาสุขภาพ

ข้อจำกัด

1. การศึกษานี้เป็นการสอบถามข้อมูลย้อนหลัง อาจเกิดอคติของผู้ให้ข้อมูล เนื่องจากเป็นการเก็บข้อมูลผลงานวิจัยและองค์ความรู้ย้อนหลัง ในปี 2557-2559 ซึ่งผู้วิจัยได้ดำเนินการการเก็บข้อมูลในช่วงเดือนสิงหาคม ถึง กันยายน 2561 โดยเฉพาะข้อมูลในการตอบวัตถุประสงค์สถานการณ์ในการนำผลงานวิจัยและองค์ความรู้ไปใช้ประโยชน์ ซึ่งผลการศึกษาอาจคลาดเคลื่อน ได้แก่ ข้อมูลประสิทธิภาพในการสร้างผลงานในอดีต และข้อมูลแนวทางในการนำผลงานไปใช้ประโยชน์ รวมทั้งปัญหาอุปสรรคที่ไม่ได้ตรวจสอบข้อมูลจากเอกสารหรือหลักฐานเชิงประจักษ์ เป็นเพียงความคิดเห็นของผู้ให้ข้อมูลเท่านั้น

2. การศึกษานี้เก็บข้อมูลจากโครงการวิจัยที่ได้รับสนับสนุนงบประมาณหมวดรายจ่ายอื่น ที่ผ่านคณะกรรมการพิจารณางานวิจัย กรมควบคุมโรคเท่านั้น ไม่ครอบคลุมแหล่งทุนวิจัยอื่น

3. การหาความสัมพันธ์ที่ส่งผลต่อการนำไปใช้ประโยชน์ทั้งผลงานวิจัย และองค์ความรู้เป็นอีกวัตถุประสงค์ข้อหนึ่งที่มีการศึกษาเฉพาะกลุ่มบุคลากรภายในหน่วยงานเท่านั้น ทั้งคุณลักษณะของผู้ให้ข้อมูล และ

การสนับสนุนภายในหน่วยงาน ไม่ได้ศึกษาบุคคลหรือองค์กรจากภายนอกหน่วยงาน ผลการศึกษายังอาจไม่เพียงพอในการสนับสนุนข้อมูลความสัมพันธ์ที่ส่งผลต่อการนำไปใช้ประโยชน์

เอกสารอ้างอิง

1. Plipat T, Siripanus P. Twenty-Year National Strategic Plan for Prevention and Control (B.E. 2561–2580). 1st ed. Bangkok: Aksorn graphic and design Publishing; 2017.
2. Sukprasert M. Annual Report 2018 [Internet]. Nonthaburi; 2018 [cited 2018 Apr 30]. Available from: <https://ddc.moph.go.th/uploads/ckeditor/d3d9446802a44259755d38e6d163e820/files/Annual Report 2018.pdf> (in Thai)
3. Hanshaoworakul W, Katakot P, Maenpuen A, Thammasornbunma W. Evaluation Researched Project 2007–2009, Department of Disease Control. Nonthaburi; Institute of Researsh, Knowledge Management and Standaras for Disease Control: 2010. (in Thai)
4. Phuangkamnerd S, Nilsook P. The development of knowledge management system for local wisdom invention preservation. The 6th BENJAMIN-TRA Network National & International Conference on Local Wisdom and Sustainable Development; 2016 May 26; The Far Eastern University, Chiangmai, Thailand. Chiangmai: The Far Eastern University: 2016. (in Thai)
5. Pungposop N. Research Excellence of National Award-Winning Researchers: Characteristics, Definition and the Key Success Factors. J Soc Dev. 2020;22(1):100–22. (in Thai)
6. Katakot P. Research utilization of the Department of Disease Control, during 2014–2016. Dis Control J. 2016;46(3):323–35. (in Thai)
7. W.K. Kellogg Foundation. Logic Model Development Guide [Internet]. W.K. Kellogg Foundation 2004. [cited 2018 Apr 30]. p. 71. Available from: <https://wkkf.issuelab.org/resource/logic-model-development-guide.html>
8. Office of the Royal Thai Council. knowledge [Internet]. Bangkok [cited 2022 Oct 16]. Available from: <https://dictionary.orst.go.th/index.php> (in Thai)
9. Planning Division, Department of Disease Control. 5-Year Strategic Government Action Plan (2017–2021), Department of Disease Control, 2018. Planning Division, Department of Disease Control, editor. Nonthaburi; Planning Devision: 2017. 344 p.
10. National Research Council of Thailand. Utilization of research [Internet]. 2018 [cited 2018 Feb 7]. Available from: http://i4biz.nrct.go.th/ewt_news.php?nid=34
11. Division of strategy and planning, Department of Disease Control. Guidelines for disease prevention and control for the area 2019 under the 20-year development plan for disease prevention and health hazard (2018–2037) [Internet]. Nonthaburi; 2561 [cited 2020 May 8]. 400 p. Available from: <https://waa.inter.nstda.or.th/stks/pub/2017/20171117-MinistryofPublicHealth.pdf> (in Thai)
12. International Health Policy Program Foundation. Disability adjusted life years [Internet]. Nonthaburi; 2017 [cited 2019 Dec 13]. Available from: <http://bodthai.net/download/รายงานภาระโรคและการบาดเจ็บ> (in Thai)
13. Research and Innovation Policy and Strategy Subcommittee. (Draft) Twenty-Year Research and Innovation Strategy (2017–2036) [Inter-

- net]. Bangkok. COCOON & C; 2017 [cited 2018 Apr 30]. 152 p. Available from: <http://www.nrct.go.th/portals/0/downloads/ร่าง-ยุทธศาสตร์การวิจัยและนวัตกรรม20ปี60-79.pdf> (in Thai)
14. Janjamlha T. Causal model of the research utilization among university lecturers, [Internet]. Bangkok. 2011 [cited 2020 Apr 29]. Available from: http://elibrary.trf.or.th/download_full-step1.asp (in Thai)
 15. Bumrungrart U. Research synthesis or creative work and presentation of research results to use for the benefit of the Faculty of Humanities and Social Sciences [Internet]. KhonKaen. 2014 [cited 2018 Feb 5]. Available from: http://www.huso.kku.ac.th/thai/researching/data/search_dev.pdf (in Thai)
 16. Poonchareon L. The Guidelines for Research Published in the Journal of Faculty and Researchers in Sukhothai Thammathirat Open University. Electron J Open Distance Innov Learn [Internet]. 2015 [cited 2020 Apr 20];5(2):33-46. Available from: https://e-jodil.stou.ac.th/filejodil/11_3_500.pdf (in Thai)
 17. Chaikongkiat P, Kumkong M. Routine to Research: Driving to Utilization. South Coll Netw J Nurs Public Heal. 2013;4(3):259-70.
 18. Tippakoon P. Factors influencing research utilization by Thai governmental agencies. Srinakharinwirot Res Dev (Journal Humanit Soc Sci). 2018;11(21):102-22.
 19. Srisasalak J. Synthesis of intelligence [Internet]. Nonthaburi. 2010 [cited 2018 Apr 14]. 316 p. Available from: <http://km.fsh.mi.th/wp-content/uploads/2012/07/สังเคราะห์ปัญญาเพื่อพัฒนา-R2R-ปี-2553-5.pdf> (in Thai)
 20. Department of Reproductive Health and Research. Suggested Actions From Case-Studies of Sexual and Reproductive Health Research [Internet]. Geneva. 2006 [cited 2020 Apr 20]. 101 p. Available from: https://apps.who.int/iris/bitstream/handle/10665/43572/9241594837_eng.pdf?sequence=1
 21. Chaichuay P. Factors influencing utilization of the research results by the personnel and the students of the academic affairs institutes' networks of the public health and medical technology. Srinakharinwirot Academic Journal of Education [Internet]. 2015 [cited 2018 Feb 5];16(1):136-46. Available from: <http://ejournals.swu.ac.th/index.php/jedu/article/view/6674/6296>
 22. Almeida C, Bascolo E. Use of research results in policy decision-making, formulation, and implementation: a review of the literature. Cad Saude Publica Rio de Janeiro [Internet]. 2006 [cited 2018 Feb 5];22:S7-19. Available from: <http://www.scielo.org/pdf/csp/v22s0/02.pdf>